

## **Рольові ігри на заняттях з англійської мови студентів юридичних спеціальностей**

*Постановка проблеми.* В умовах вищого навчального закладу якості, необхідні студентам для їхньої майбутньої професійної діяльності, найбільш успішно формуються тоді, коли весь зміст навчально-виховного процесу максимально наближений до умов практичної діяльності майбутніх фахівців. Отже, педагогічний процес у вищих навчальних закладах підпорядковується закону моделювання, згідно з яким усі заходи, що проводяться у вищих навчальних закладах, мають бути насиченими професійним змістом і проходити в ситуаціях, максимально наближених до дійсності, тобто до умов, на які випускник може натрапити в реальному виробництві [2, 72]. За допомогою рольової гри на заняттях з англійської мови у юридичному ВНЗ, реалізується активна позиція студента в навчальному процесі, адже він передає не лише інформацію, але й своє ставлення до неї, а також фіксує враження інших учасників гри.

*Аналіз останніх досліджень.* Сучасна методика викладання іноземної мови приділяє помітну увагу застосуванню рольових ігор на заняттях. Авторитетною є думка, що ігрові ситуації сприяють створенню особливого простору навчальної діяльності, у якій студент готується до рішення проблем і конкретних ускладнень [5, 9]. Однак у більшості наукових розвідок мало уваги приділено вивченню та застосуванню рольової гри при навчанні студентів юридичних спеціальностей.

*Постановка завдання.* Ми вважаємо рольові ігри надзвичайно дієвим компонентом освітнього та виховного процесу при навчанні англійської мови студентів юридичних спеціальностей. Метою даної статті є представлення переваг рольової гри як складової частини навчального процесу в юридичному ВНЗ та

розробка теоретичних і методологічних положень і практичних рекомендацій щодо проведення рольових ігор.

*Основна частина.* Інсценізація судових розглядів сама по собі покликана привертати відчуття реальності дійства. Це досягається у випадку, коли рольова гра проходить у відповідному оточенні. Ідеальним середовищем вважаємо навчальну залу судових засідань.

У багатьох юридичних ВНЗ України створені зручні умови для студентів, котрі дозволяють на занятті з іноземної мови поринути в атмосферу реального судового засідання. Як показує практика, проведення рольових ігор у початковій залі судових засідань налаштовує на робочу атмосферу, полегшує студентам завдання вжитися у певну роль, та дозволяє пізнати всі тонкощі майбутньої професії. Зігравши роль адвоката чи іншого учасника судового засідання, від судового пристава до свідка, студенти швидко пристосовуються до образу, який їм призначено виконувати. Як правило, студентів на певну роль призначає викладач, хоча їм може бути надана можливість самостійно здійснити вибір, ким вони хочуть бути під час судового процесу.

Використання рольових ігор має й інше практичне значення у навчальному процесі. Якщо студенту випало виконувати певну роль у колективній справі, то вірогідно, що він поставиться до цього з усією відповідальністю, оскільки відчуває себе частиною колективу та несе персональну відповідальність за успіх колективної справи. Вченими доведено, що набуття практичного досвіду під час навчання підвищує рівень мотивації [4, 128]. Беручи до уваги, що одна з цілей навчального процесу – є піднесення студентського досвіду та закладення основ для подальшої самоосвіти, у такому випадку, практика рольових ігор може становити вагомий внесок для втілення цих цілей.

Рольові ігри можуть застосовуватися на будь-якому році вивчення іноземної мови. Так, першокурсникам цікаво опанувати майстерність адвокатського етикету, манеру поведінки, вміння поводитися у залі суду. На старших курсах, студентами демонструються та відпрацьовуються знання законів, розуміння процедури та обґрунтування затримання, арешту, збирання доказів, винесення вироку та ін. Крім

того, під час занять проводиться детальний аналіз-порівняння судових процесів у судах України, Англії і Уельсу та США.

Повертаючись до результатів навчання у межах застосування рольових ігор на заняттях з англійської мови, то вони можуть бути наступними:

- мовна компетенція у судовому процесі загалом;
- набуття навичок юриста-знавця англійської мови загалом та адвоката- білінгвіста зокрема (здатність проводити двомовні допити (двомовні перехресні допити), провадити розслідування, подавати документи – позовні заяви, скарги у міжнародні установи);
- етична та професійна відповідальність, знання адвокатського етикету англомовних країн;
- практика винесення вироку;
- навички спілкування;
- колективна робота у міжнародному оточенні.

Варто відмітити, що крім зазначених вище навичок у студента-правника розвиваються суто мовні:

- компетенція у монологічному мовленні (напр., виступи з opening statement – вступною промовою, та closing argument – заключним словом);
- компетенція у діалогічному мовленні (напр., questioning – допит, examination in chief – початковий допит свідка стороною-позивача, cross examination – перехресний допит свідка протилежної сторони);
- компетенція у письмі (напр., filing a claim – подання позовної заяви, making submission – погодження про передачу позову до арбітражу);
- компетенція у аудіюванні (напр., audio, video evidence – представлення аудіо та відео-доказів);
- компетенція у читанні (напр., case study – вивчення обставин правопорушення за матеріалами справи).

Цілей навчання за допомогою рольових ігор багато і вони вкрай різноманітні, проте важливо, щоб вони були зрозумілі всім учасникам освітнього процесу – викладачеві та студентам. Успішність такої діяльності буде тим вищою чим

чіткішим буде усвідомлення кожним очікуваної кінцевої мети даної практики. Модерація викладачем кожного кроку події сприятиме досягненню передбачуваної цілі.

Модератор (від лат. *moderārī* – to restrain, вгамовувати, обмежувати) – особа, відповідальна за дотримання стандартів атестації при її проведенні; екзаменатор на відкритих іспитах у Кембриджі та Оксфорді, котрий слідкує за правильністю виставлення оцінок; людина, що відповідає за дотримання встановлених норм поведінки на інтернет-ресурсах, частіше форумах. Модерація – тривалий процес, відбувається впродовж цілого періоду виконання рольової гри.

Функції викладача як модератора є різними. Перш за все – це посередницька. Викладач дає студентові змогу взяти активну участь в процесі навчання. На самому початку рольової гри викладач роздає студентам картки з інструкціями щодо їх ролей. Під час самого дійства викладач як арбітр, може призупинити гру, втрутившись тим самим у хід подій задля того, щоб усунути певні неточності, або зосередити увагу студентів на окремих її елементах. На старших курсах, на нашу думку, обговорення буде більш доцільним після завершення гри.

Причинами щодо переривання гри ми бачимо, по-перше, усунення юридичних колізій та помилок студентів. Про це у даній статті мова піде нижче. По-друге, постає питання щодо усунення граматичних та лексичних помилок, котрі можуть бути присутніми, передусім, у монологічному та діалогічному мовленні студентів. На нашу думку, викладачеві слід письмово помічати їх, а аналіз робити після завершення гри, припустимо на окремому занятті, проте не під час гри для того, щоб не збивати студента з думки та не створювати додаткового психологічного та мовленнєвого навантаження.

Повертаючись до проблеми правничої правильності гри, вважаємо, що викладач будь-якої іноземної мови є перш за все філологом та методологом, здатним на високому рівні упорядити навчальний процес, володіти методикою і прийомами організації та проведення рольової гри, з тим, щоб чітко пояснити її студентам. Та чи повинен викладач бути кваліфікованим юристом? На нашу думку, на заняттях з англійської мови викладачеві не потрібно бути професійним юристом для того, щоб

вдало провести рольову гру. Хоча деякі знання та досвід все ж має бути для того, щоб втілити певні практичні та технічні аспекти (знання учасників процесу, деталі місця дії тощо). У разі, коли ціллю рольової гри є детальний аналіз доказів і викладач іноземної мови не має негайного юридичного коментаря з будь-якої ситуації, у такому випадку доцільно запросити експертів (професійних юристів: суддів, адвокатів, нотаріусів, офіцерів міліції) для розбору правової процедури. Якщо запрошений експерт не володіє англійською мовою, на таке заняття доцільно залучити для навчальної практики студентів зі спеціальності «Переклад» для здійснення послідовного, а на старших курсах і синхронного, перекладу коментарів. Таким чином буде збережена вимога щодо виключного послуговування англійською мовою і заняття не перетвориться на звичайну пару з права. Присутність додаткових учасників на такій рольовій грі додасть їй значимості та усвідомлення студентами реальної користі та значущості того, що відбувається.

Сюжети та інструкції до рольових ігор є фіктивними, проте вони повинні мати реальне підґрунтя, бути юридично правильними та складені професійними юристами. Важливо пам'ятати, що закон не є статичним явищем, він змінюється згідно з реаліями сьогодення та зміною законодавства. Якими б реалістичними не здавалися рольові ігри, проте вони не справжні, що дає нам можливість їх перегравати [3, 72].

У рольових іграх з детальним сценарієм прописані слова кожного учасника, студенти є акторами, котрим слід добре вивчити ролі та вчасно з вірною інтонацією, без помилок сказати свої слова. Коли ж студентам роздаються лише картки з інструкціями, де описаний зміст їх ролей, це вимагає кращої мовної компетенції у говорінні. Крім того, учасники покликані самотійно, за допомогою викладача чи залучених експертів здійснити розслідування, підготувати матеріали до справи та, проявивши мовну компетенцію у діалогічному мовленні, вчасно вступити у судовий процес та підтримати розмову, з'ясувати деталі і, нарешті, – довести справу (у випадку коли студент є адвокатом обвинувачення чи адвокатом захисту). Останній варіант рольової гри дозволяє студентам проявити винахідливість і відчувати атмосферу та напруження справжнього судового процесу.

Надавши студентам можливість висловлювати власні ідеї та втілювати їх у фактичних та розмаїтих ситуаціях у режимі реального часу, рольова гра сприяє підвищенню рівня розуміння та засвоєння знань і збереженню у пам'яті інформації на довгий час. За допомогою безпосереднього досвіду, як того вимагає рольова гра, створюється середовище для мислячого, усвідомленого навчання, розвиваються навички критичного мислення.

*Висновки.* Підсумовуючи вище сказане, доходимо до висновку, що рольова гра на заняттях з англійської мови студентів юридичних спеціальностей, має розглядатися учасниками як цікавіший, аніж звичайне практичне заняття процес. Однак, рольова гра не може слугувати заміною всім іншим видам робіт. Крім того, мета та завдання рольової гри на занятті з англійської мови є дотичними до мети та завдання рольової гри на занятті зі спеціальної юридичної підготовки в юридичному ВНЗ, проте домінуючою у ній є мовна складова.

Список використаних джерел:

1. Словник неологізмів: англо-український / укладачі Зацний Ю. А. , Янков А. В. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 360 с.
2. Педагогіка вищої школи : Навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. ; За ред.. З. Н. Курлянд. – 2-ге вид. , перероб. і доп. – К. : Знання , 2005. – 399 с.
3. Brayne H. Clinical legal education: active learning in your law school / H. Brayne, N. Duncan, R.Grimes – NY: Oxford University Press, 1998 – 296p.
4. Richards C. Jack. Practice teaching : a reflective approach / Jack C. Richards, Thomas S. C. Farrell. – NY: Cambridge University Press, 2010 – 187p.
5. Ur P. Discussions that Work / P. Ur. – NY: Cambridge University Press, 1981 – 122p.

### Анотація

У статті викладена теорія організації рольової гри на занятті з англійської мови для студентів юридичних спеціальностей; розглянуті основні принципи організації рольової гри, форми, переваги і можливості застосування такого виду навчання.

### Аннотация

В статье изложена теория организации ролевой игры на занятиях английского языка для студентов юридических специальностей; рассматриваются основные принципы организации ролевой игры, формы, преимущества и возможности применения такого вида обучения.

### Annotation

The article is devoted to the research of the theory of a role play organization during teaching English for students from law schools (universities). There are also considered the basic principles of organization of the role play, forms and advantages of the current method of teaching.

*Ключові слова: рольова гра, англійська мова, юридичні спеціальності, методика викладання, правнича термінологія.*

*Ключевые слова: ролевая игра, английский язык, юридические специальности, методика преподавания, юридическая терминология.*

*Key words: role play, English, legal specialization, teaching methodology, juridical terminology.*

Подано 22.06.2011

Рецензент к.п.н. Вітченко А. Ю.

Ковальчук Ольга Сергіївна

02094, м. Київ, б-р Верховної Ради 25а, кВ.39

дом. тел.: 558-6853

моб. тел.: 066-132-7470

викладач

ТОВ “Академія адвокатури України”

б-р Тараса Шевченка, 27

тел: 246-5788